

Ein lógin leikur

Oddagrein

MÁLID um dómarakanningina er við at gerast ein lógin og marghættligur leikur. Fyrst hava vit eitt samt lóging, ið kreivur dómarakanning, men tingmenn hava atkvætt út frá ymiskum motívum. Nakrir vilja hava dómarakanning, tí teir halda at alt ruggar ikki rætt í bankamálunum og hesir vóna, at nœkur høvd kunnu fáast at rulla í Føroyum sum ein útleypara av kanningini. Aðrir vilja hava kanningina, tí teir vilja verða reinsaðir og hesir leggja dýran við, at einki óregluligt er farið fram við teirra vitan. Er nakad lusk, so eiga Den Danske Bank og danska stjórnin ábyrgdina.

STJÓRNIN sýtir fyri at seta dómarakanning í verk við eini grundgeving, ið er púra formalistisk. Tað er lögfrøðiliga óheppið at loysa eitt so politiskt lítið mál við hjálp frá dómvaldinum, tí hetta er fyrst og fremst til ampa fyri dómvaldið sjálvt. Hetta er eitt gamalt mynstur, ið gongur eftir tær fáu ferðir ein dansk stjórn ikki vil gera eitt bótum lótingsins. Natomálið er eitt gott dømi. Hinegin kundi ein í Natomálinum um ikki góðtaka, tó so skilja støðuna hjá stjórnini. Fyrlitið fyri Natolimaskapinum forðaði stjórnini at eftirlitka lótinginum. Við øðrum orðum: stjórnin hevði so tungtvingandi politisk fyrilit, at hesi fyrilit vígaðu meira enn fyrilitið fyrilótinginum og síðvenjuni fyri at eftirlitka lótinginum.

MEN hvørji politisk fyrilit hevur stjórnin í bankamálunum? Og hvørji politisk fyrilit hevur konservati flokkurin? Hesir eru teir áhugaverdu spurningarnir. Tað er torført fyri ikki at siga ómøguligt at góðtaka lögfrøðiliga og formalistisku støðuna hjá stjórnini og teimum konservativu. Støðan má sostatt vera politisk grundað og so eru vit aftur við spurningin, hvørji áhugamál stjórnin hevur í so máta. Vit hava higartil ávarað móti ilgingum og tara tí at halda okkum frá ilgingum. Men samstundis halda vit tað vera rætt at vísa á, at tann støða stjórnin hevur tikið, ger, at almenningurin má halda, at bankaheimurin og myndugleikarnir hava okkurt at dylja í sambandi við partabævaumbýtið. Meginparturin av donsku pressuni, Sjónvarp Føroya, ein stórt partur av fólkatinginum og ein stórt partur av lótinginum tykja halda tað sama. Hví útsetir stjórnin seg fyri hesa misteinkilgerðing og hví gevur stjórnin sjálf við síni ullutu støðu næring til hesar ilgingar? Hevði tað ikki verið best fyri allar partar, um stjórnin tók hædd fyri hesum trupulleikum og valdi dómarakanningina? Vit eru ikki í iva um svar-ið.

STØÐAN tykist nú læst og alskyns politiskir íspeglar frá Óla Breckmann til Ellemann Jensen og Kirsten Jacobsen gera sær dælt av støðuni. Hetta kann tó ikki gagna nœrum endamáli hvørki hjá stjórnini ella landsstýrinum.

NYRUP var ov skjóttur at taka støðu og vit mugu spyrja, um hann ongur ráðgevarar hevur, sum kenna eitt sindur til føroysk viðurskipti og um hann einki skilti av tí, hann hoyrði og sá, tá hann var í Føroyum. Vit mugu eisini spyrja, um einki samband er millum landsstýrið og forsætismálaráðið ella hvat slag av sambandi hetta er, tá forsætisráðharrin kann vera farin so langt av kósini upp á so stutta tíð. Er einki samband millum føroyska javnaðarflokkinn og donsku sosialdemokratarnar?

VIÐURSKIFTINI Føroya og Danmarkar millum byggja á ríkisfelagsskap, ikki á kolonistøðu. Felagsskapurin byggir á sínámillum virðing, javnstøðu og álit. Eingi av hesum fyrilitum tykja at hava verið avgerandi fyri støðutakanina hjá donsku stjórnini. Vit lova okkum tí at mæla stjórnini og teimum konservativu til at venda, meðan enn er vendandi og lata lótingið fáa ta dómarakanning, sum tað so inniliga ynskir.

Sosialurin

viðmerking

Keðir Kristian Magnussen seg politiskt?

I hesi kanningar- og revsingartíð tykist nú eisini tíðin at vera komintil, at almennar umsitingar skulu leggjast undir luppin. Hetta er væl tað, ein kann hugsa, nú Kristian Magnussen, lótingsmaður hjá Verkamannafylkingini, hevur sett sær fyri, at Almennastovan og stjórn hennara skulu dragast til svars fyri tí, ið fór fram á Gamla Apoteki undir samgongusamráðingunum seinasta heyst. Kanska tí, ein ikki fekk sín vilja í øllum lutum?

Ikki tí, er tað so, at ein almenn umsiting ikki hevur borið seg rætt at, so eigur málið sjálfandi at takast upp. Men her frá, til at beina fyri »bakaranum« heldur enn »smíðinum« er langt at fara.

Tí vil eg sum ein av høvudsökunum í tí leiki, sum Kristian Magnussen nú roynir at seta upp, møguliga tí leikpartur hansara ikki longur hevur so undirhaldandi skrá, geva eina frágreiðing og nakrar viðmerkingar til tað, sum hendi. Hann hevur jú valt at leika fyri opnum tjaldi, og tað havi eg als einki ímóti, um so skal vera.

Undir samgongusamráðingunum ynskti Kristian Magnussen ta broyting gjørd í forsorgarlógini, at veitingar vegna arbeiðsloysis skuldu veitast eftir tørv. Saman við hesum ynski hevði hann, sum rimiligt er, ein hóp av »góðum« grundgevingum. Men nú er tað so, at Kristian Magnussen er fakmaður, tá tað snýr seg um almennalóggeva (útbúgving sosialráðgevi og starvast innan ókið til dagligt). Eingin annar í samráðingarrópini um hevði heilt somu fortreyttar. Tí hevur hann uttan iva roknað við sera lottum spæli, tí øll vit onnur vóru meira ella minni leikfólk. Hetta er í sjálvum sær eitt sindur ósakligt, tí eitt hvørt politiskt ynski ella krav eigur at verða mott við einum kvalifiseradum mótspeili.

Eg hevði sum landsstýrismaður í almennamálum verið við í arbeiðinum at broyta forsorgarlógina og til at gera eina uppskyoytslóg til hesa. Sjálfandi hómáði eg framvegis tær grundgevingar, sum umsitingin á m.a. Almennastovuni hevði havt í hesum sambandi. Men helt, at tað hevði verið gott, nú vit

skuldu tingast um júst sama mál, at fingið hesar grundgevingar, sum Almennastovan áður hevði havt frammi, frískaðar upp eitt sindur.

Tí var tað, at eg bað Almennastovuna geva mær eitt notat, har teir mettu um uppskotið hjá Kristiani Magnussen. Notatið fekk eg 8. sept. 1994, og var tað, sum rimiligt eisini var, stílað til mín persónliga. Eg hevði biðið um tær persónliga og ikki vegna nakran annan. Tá eg í viðari viðgerðini av hesum máli visti til, hvørji sjónarmið Almennastovan hevði, vildi Kristian Magnussen hava hetta notat bytt út. Hann slapp sjálfur at lesa tað, men eg vildi ikki byta tað út tá, tí tey bæði, sum høvdu skrivað tað, ikki vistu, at hetta skuldi gerast eitt alment skjal.

Men eg bað samstundis Almennastovuna um at senda notat um júst somu viðurskipti til samgongusamráðingarnar. Hetta varð gjørt dagin eftir kl. 15.25.

Byrjanin av hesum brævi er uttan iva tann, sum Kristian Magnussen sipar til, tá hann sigur, at Almennastovan ikki skal blanda seg uppí, hvat skal standa í einum samgonguskjali. Har verður nevnliga sagt, at Almennastovan ikki skilur, hví júst hesin parturin skal við í eitt samgonguskjal, til øll almennalóggeva treingir til endurskoðan, og at mest akuti tørvurin er at endurskoða pensjónslóggeva.

Hetta visti seg seinni eisini at verða stórt sæð tað, sum kom at standa í samgonguskjalinum.

I einari samgongusamráðing verða nøgvr stovnar og stovnsleiðarar innkallaðir. Sumleikið lata stovnar hópin av tilfari. Óneyðugt skuldi verið at sagt, at hetta er ein sjálfviltigja, tí samgongusamráðingarnar viðgera jú allar samfelagsins spurningar, bæði teir, politikarar kenna til, men eisini teir, politikarar ikki kenna so nøgvt til. Harafturat at mæta við øll við ymiskum fortreyttum.

Gjörðar verða metingar av landsins inntøkum, útreiðslum, fólkafylting, arbeiðsloysi, fiskastovnum o.m.ø.

Tí eru stovnar sum Toll- og Skattstovan, Gjaldstovan, Landsbankan, Hagdeildin, Fíggiar- og búskap-



ardeildin, Fiskirannsóknarstovan og enná banka- og sparikassaumbod vanligir gestir, og lata teir hópin av skrivligum tilfari.

Eini er tað vælkent, at er tað so, at politikarar eru í so fantasiríkir, so eigur ein almenn umsiting sjálfandi at ávara. Tað er hennara uppgáva. Hvat so politikarar síðan gera, tað er ein onnur sák.

Annan leiklut hevði Almennastovan ikki, og tað so uttan mun til, hvat Kristian Magnussen vil kasta henni fyri. So, um Kristian Magnussen politiskt er farin at keða seg, so eigur hann heldur at fáast við okkurt annað. Hann er t.d. formaður í lótingsins almenna- og heilsunevnd.

At tú ikki fekst tíni sjónarmið ígjøgnum, júst sum tú ynskja, ja, tað ber til at iðra seg um, men hetta eru so tær vanligu politisku premissurnar. Øll eru vit vitandi um, at býtið av málsokjum tók lívið av borgarligu samgonguni. Tað er eisini so vord, sum kann henda í politikki alt eftir, hvussu hart flokkarnir seta viðurskipti upp. Tí høvdu t.d. eisini ynski frammi um, at Verkamannafylkingin skuldi umsita almennamál í Tinganesi. Men her gekk tað ikki, sum tit vildu. Tað kunnu tit sjálfandi nú iðra tykkum um, meðan onnur kanska hava hugt at fróast.

Sambært galdandi reglum kunnu hjún við tveimum børnum, sum bæði hava havt arbeiðsinnøkku, fáa 10.708 kr. um mánaðin skattafrítt. Gift við tveimum børnum, har bert annar hjúnafelagin hevur havt arbeiðsinnøkku, kunnu fáa 7.672 kr. um mánaðin

skattafrítt við móguleikum fyri ískoyti.

Harafturat heimilar grein 9 stk. 4 í serliga truplum fœrum at veita meira enn ásettu veitingarnar.

So heilt at siga, at hesar veitingar eru einki fyri at rokna, er púra stórturvið.

Men rætt er, at veitingarnar til stök eru kanska í lægra lagi, og eg havi als einki ímóti, at Kristian Magnussen eftir øllum at døma hevur gjørt seg til talsmann fyri júst hetta bók.

Eitt, sum eg rættiliga sakni í hesum ótrúliga fáta kjaki um støðuna hjá teimum arbeiðsleysu, er, hvussu m.a. formaðurin í lótingsins almenna- og heilsunevnd og fyri tann sak skuldi øll Verkamannafylkingini átla at medvirka til at geva teimum arbeiðsleysu eitt innihald í teirra lívi. Ikki verður eitt einasta orð gitt um aktivisering av teimum arbeiðsleysu. Tilboð til tey arbeiðsleysu kemur ikki upp á tal, hvørki í tinginum og so enn minni í sjálvum stýrinum fyri ALS.

Álvaratos, hetta tykir mær sera perspektivleyst, serliga havandi valstriðið í huga. Tá var ikki mark fyri øllum til góða, m.a. Kristian Magnussen skuldi hjálpa teimum arbeiðsleysu við.

Men vit í javnaðarflokkinum eru altíð til reiðar at taka eitt politiskt orðskifti um hesi viðurskipti og onnur við, sum kunna bota um støðuna hjá teimum arbeiðsleysu.

Kundi kanska mint á, at vit hava eina ávísa traditióin fyri at taka okkum júst av slíkum málum, hóast okkurt bendir á, at rættiliga nøgvi í løtuni hava gloymt tað. Tað var nú einaferð javnaðarflokkurin, sum kom við arbeiðsloysisskipanini á sinni, og hetta var enná áðrenn, Verkamannafylkingin var komin í eygð.

So, Kristian Magnussen - vit eru altíð til reiðar at taka eitt sakligt og perspektivleyst orðskifti um støðuna hjá teimum arbeiðsleysu, har vit seta tey í fokus og ikki okkum sjálfar, sum politikarar mangan hava lyndi til.

Men fyrst og fremst - lat umsitingarnar fáa arbeiðsfríð, tá tær »intet ondt har bedrevet«, sum í hesum fœrinum.

 Jóannes Eldesgaard
 landsstýrismaður